

Landskap: Småland ..... Upptecknat av: Ivar Sandberg
 Härad: Konga ..... Adress: Siggalycke, Linneryd
 Socken: Linneryd ..... Berättat av: Se nedan.
 Uppteckningsår: 1935-38 ..... Född år ..... i .....

Uppteckningen rör Kyrkogrim- kyrkorå m.m.

Sagesmän äro: Johan Magnusson, född 1857 i Nöbbele. (J.M.)

: Karolina " " 1865 i Linneryd (K.M.)

: Oskar Johansson " 1869 " (O.J.)

: "Karolina på Lybeck" " 1843 " (K.) +

: Sven Glad född troligen 1850 i Tving (S.L.) +

: Karl A. Rönn " 1873 i Linneryd. (K.A.K)

Matilda Sandberg " 1868 " (M.S)

~ / 5359

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

1

Gammalt folk har allmänt den föreställningen att kyrkogården
Bevakas av ett farligt och hemlighetsfullt väsen. Jag har hört det
benämnas både kyrkgrimlen och kyrkrået.

3 Det kan uppträda som får, kalv, häst eller annat djur.

Ingen av mina sagesmän kan dock beskriva väsendet i detalj. En-
dast vaga föreställningar om dess natur. Måhända kan jag träffa
någon person framdeles, som kan beskriva hur väsendet uppfattats
här på orten.

4 Väsendet visar sig julanatt (K.M.) om man kommer förtidigt till
kyrkan.

Frågorna 5-6 kan inte med betämdhet besvaras.

Man anser att väsendet tillhör eller rättare är det djur, som
levande gravdes ned innan kyrkogården togs i bruk för jordfästning.

8-9 Inget särskilt att meddela om dessa frågor. Likaså fråga nr. 10.

11. Kyrktuppen hade nog en vakande och skyddande uppgift. Tuppen
värderades mycket här, för de mäktiga krafter som den ansågs be-
sitta. S.L. berättar för mig att en ~~knapp~~ bra tupp var bättre än

Snäl, Konga, Linneryd

Upt. 1935-38 av Ivar Sandberg. -25359

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

2

och mera värd än alla hönsen i en gård. Inga gästar vågade sig till gården om tuppen vakade. Skulle tuppen gala innan gästerna hade kommit i säkerhet till sitt ursprung, så blev gästen en s.k. överståare eller daagast. Han kunde inte komma ur fläcken förrän nästa natt bröt in. Skogsnuvan var rädd för tuppen. Hon vågade inte en gång säga tuppens namn. Var hon tvungen att ~~säga~~ ^{nämna} tuppens ~~namn~~ så sa hon i stället "hönsan", på detta kunde man känna igen och pröva skogsnuvan. Kyrktuppen troddes nog ha en skyddande makt över kyrkan, men inga vet något bestämt om hans betydelse 12-15.... *Han kallades vädertupp (Y. M.)*

16. Jag har hört en berättelse om människor, som blivit levande begravna. K. och K.A.R. berättar: Under den stora pesten (kanske digerdöden) dog många människor här i socknen. Hela byar dog ut. Pesten stoppades i en by som heter Grevamåla. Det tillgick så att man grävde ned ett par levande barn i jorden. Vilken dessa barn voro visste ingen. De ras föräldrar hade dött i pesten och de vandrade från gård till gård och tiggde mat. Det var en gosse

Småland, Linneryd.
uppl. 1905-08 av Tor Sandberg. -3-

5359

och en flicka. I Grevamåla gav man dem varsin smörgås och bad dem sedan gå ned i en grop, som ^(man) just hade grävt. Utan att ana någon fara och helt upptagna av sina smörgåsar gjorde barnen detta. Så snart barnen kommit i gropen, började byborna hastigt att skyffla igen gropen över dem. Pojken började gråta och sade: "Varför kastar ni jord på min goda smörgås?" När barnen så blivit levande begravna hördes en röst, som sade: "Så länge jorden står skall härefter finnas en krympling i Grevamåla gård)". Det har alltid funnits en krympling där, försäkrar man mig.

När man byggde ladugårdar, var det vanligt att levande ormar borrades in i fotträet under dörröppningarna. En sådan orm skulle vara fångad före vårfetid eller efter mikelsmäss.

18. Man brukade nedgräva djur då farsot hemsökte boskapen. Ännu så sent som inne på 1900-talet nedgrävdes det levande grisar vid en svinpest. Man trodde att man därigenom skulle kunna hejda farsotens framfart. (O.J.) = Oskar Johansson f1869 i Linneryd

Man brukade också nedgräva djur eller delar av självdöda djur

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

3

5359

-4-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

4

på grannens eller ovännens ägor för att den otur man möjligen ansåg att man själv hade skulle flyttas över på den som man grävde ned det självdöda djuret hos. Man grävde vanligen ned benen av ett djur. Man kunde med fördel gräva ned benen i gödselstaden eller framför ladugårdsdörren hos den som skulle ha oturen. För inte så länge sedan dog en häst i en gård. Nästa vår hittades hästbenen i gödselstaden till en gård i närmaste by. I den gården hade under vintern alla fyra hästarna blivit halta. Det höll på att bli öppen fiendskap mellan ägaren ~~xix~~ till den senare gården och ägaren till den förra. I gården där benen hittades ansåg man att bonden i gården där hästen dött velat skicka oturen på grannen med hästbenen.

Man skickar också bort oturen på annat sätt. Om en gris har dött sliter man klövarna av honom och sätter dem på gårdsgårdstakar i den persons gårdsgård åt vilken man vill överlämna oturen. Talg och tarmar från döda djur kunde också med samma ^h ~~vad~~ avsikt sättas i oväns gårdsgård. Han fick då otur. (K.A.K.)

5359

-5-

I en ärjkrok var det bra att borra in en levande fladdermöss.

När man ärjade med den kroken, så dog sedan allt ogräs. Då ärjkroken skulle användas till att mylla korn, så måste man ta bort fladdermössen, annars grodde inte kornet. (K.A.K. o.O.J)

När man förr i tiden grävde ned skatter, brukade man också samtidigt gräva ned ett djur, som skulle skydda skatten. Vanligen grävde man ned en tupp. Av denne blev det sedan en ~~farlig~~ för skatteplundrare farlig ~~drake~~ drake. (J.M.)

21. ^{Orsak} Grim känner man ganska allmänt till här. Vanligen kallas djuret grims med kort i-ljud. Grimsarna är små flata djur ungefär fem cm. långa. De ha hår utåt ryggen och äro grå till färgen. De finns i lövjord. Man kan känna igen dem därpå att vatten blir grönt, om man slår sådant på dem. Man brukade förr i tiden spotta på smådjur för att se om det var grimsar. Spottade man på en grims blev det en grön fläck. Grimsen utdelade farliga, ja t.o.m. obotliga bett. Dessa bett kallades torsabett eller grimsbett. Om man förr i tiden hade ett svårläkt sår

Skriv endast på denna sida!

(M. S.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

5

5359

-6-

så trodes detta vara förorsakat av grimsar. Här finns en by, som heter Viebo. Där är en öppen hållkista, som nyfiket folk brukar gräva i för ~~ärrfinns~~ att om möjligt hitta fornsaker. Men man är rädd för grimsbett, då man gräver. Det är gott om grimsar i kistan påstår man. Några flottare grävde i kistan för en tjugotal år sedan. En av dem fick ett torsabett i tummen, hela tummen ruttnade så småningom bort.

Jag har inte hört att man använder grims tillsammans med person eller djurnamn. Men jag har hört uttrycket: "Arg sonen grims."

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

6